

พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนในประเทศไทย ผ่านมุมมองอาชญาวิทยา* Student Bullying Behavior in Thailand through a Criminological Perspective*

ณัฏฐาภรณ์ ไส้กันทัต**

Natthapon Sokantat**

สุนีย์ กัลยะจิตร***

Sunee Kanyajit***

พงษ์ธร ธัญญสิริ****

Phongthon Thanyasiri****

ศุภกร ปุณณฤทธิ์*****

Suppakorn Poonyarith*****

■ บทคัดย่อ

พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนในประเทศไทยผ่านมุมมองอาชญาวิทยามีวัตถุประสงค์เพื่อ ทำการศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันในมุมมองทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) และทฤษฎี

-
- * บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งในรายงานวิจัย ผ่าน “โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (PHD/0025/2560) สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.), สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
- * This article is part of a research report. Through the “Kanchanaphisek Doctoral Program (PHD/0025/2017) Research funding supported by the National Research Council (NRCT), Office of the Science Promotion Board. Research and Innovation (TSRI)
- ** นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยา การบริการงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- ** PhD student Doctor of Philosophy Program Criminology branch Justice and social services Mahidol University
- *** รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล
- *** Associate Professor Course instructor Doctor of Philosophy Department of Criminology and Justice (International Program) Mahidol University
- **** ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
- **** Director of the Office of Justice Affairs Office of Justice Affairs
- ***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล
- ***** Assistant Professor, Course Instructor Doctor of Philosophy Department of Criminology and Justice (International Program) Mahidol University

Received: September 16, 2022 Revised: March 8, 2023 Accepted: March 13, 2023

การคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ถึงแม้พฤติกรรมการรังแกกันยังมีไม่พฤติกรรมการกระทำผิดทางกฎหมาย แต่หากการศึกษาความเป็นไปของพฤติกรรมยังไม่ครบทุกรอบด้าน ขาดแนวทางป้องกันที่ชัดเจน อาจจะทำให้พฤติกรรมที่เป็นเพียงแค่พฤติกรรมเบี่ยงเบนสามารถพัฒนากลายเป็นพฤติกรรมกระทำผิดหรือพฤติกรรมอาชญากรได้ในอนาคต ดังนั้นแล้วการศึกษาในครั้งนี้จึงมีความเฉพาะเจาะจงไปที่มุมมองด้านอาชญาวิทยาและมุ่งเน้นไปที่ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่มีความเกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ นักจิตวิทยา นักวิชาการด้านพฤติกรรมกรังแกกัน และด้านอาชญาวิทยา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมกรังแกกันล้วนมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกับทฤษฎีทางอาชญาวิทยาทั้งสองนี้ โดยสามารถอธิบายได้ทั้งในแง่ของสาเหตุถึงความผูกพันทางสังคมที่เป็นสถาบันทางสังคมหลักที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน หากเด็กและเยาวชนมีพันธะทางสังคมสูงมักจะมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมอาชญากรรมน้อย แต่หากมีพันธะทางสังคมอยู่ในระดับต่ำหรือมีความผูกพันทางสังคมน้อยก็มักจะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนสูง รวมทั้งหากมีการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีอุปนิสัยหรือมีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นอยู่ก่อนแล้วจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมจนนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมนั้นเสียเอง จากผลการศึกษาที่ได้นั้น

จะสามารถนำไปสู่แนวทางการป้องกันได้ในอนาคต โดยจะต้องมีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานและสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัว

คำสำคัญ: รังแก, นักเรียน, อาชญาวิทยา

■ Abstract

The research of bullying behavior of students in Thailand through a criminology perspective aims to study of bullying behavior from different perspectives on social bond theory and differential association theory. These are considered as criminological theories that relate the youth deviance behavior. Although bullying behavior is currently not an illegal act, deviant behavior can turn into criminal behavior without research study in all aspects along with the lack of apparent prevention guidelines. Therefore, this study is specific to the criminology perspective and focuses on relevant criminological theories by conducting a qualitative research study, in-depth interviews with 3 key informants, psychologists, academics on bullying behavior. and criminologist. The results showed that bullying behaviors are related to these two criminological theories which can be explained in terms of the causes and the social bond that are the

main social institutions of great importance for children and young people. If children and youth are highly socially engaged, they are less likely to exhibit deviant or criminal behavior, but those with low levels of social bonding or less social bonding tend to be highly deviant. In addition, if there is an association with friends who have bullying habits or behavior earlier, this will result in behavior learning and lead to their own behaviors. From the results of the study, it can lead to a preventive approach in the future.

Keyword: Bullying, Student, Criminology

■ บทนำ

การรังแกกันในโรงเรียนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนาน ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อต้องทนกับความกลัวและความวิตกกังวลในชีวิตประจำวัน อารมณ์ด้านลบที่เกิดจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกและความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการเห็นคุณค่าในตนเองและจิตใจของเด็ก และที่เลวร้ายที่สุดประสบการณ์การกลั่นแกล้งอาจทำให้ชีวิตยากลำบากเหมือนผู้ใหญ่ การตกเป็นเหยื่อซ้ำๆ มักจะทิ้งร่องรอยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของทุกฝ่ายในทางใดทางหนึ่ง (Victim Support Finland, 2014) ซึ่งสถานการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่นี้ในประเทศไทย แต่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนทั่วโลก อย่างเช่นในสหรัฐอเมริกา มีรายงานว่านักเรียนหนึ่งในห้าคน (20.2%) มักจะถูกรังแก การรังแกกันในประเทศไทยนั้น

มีการรายงานถึงจำนวนตัวเลขของนักเรียนที่โดนกลั่นแกล้งซึ่งมีมากถึง 600,000 คน ซึ่งเมื่อเทียบอัตราส่วนนั้นก็มีมากถึง 40% (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2562) จากการสำรวจโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์สุขภาพ (สสส.) พบว่า การกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน มีการใช้ความรุนแรงทั้งทางด้านร่างกายหรือจิตใจจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน การกลั่นแกล้งกันในปัจจุบันไม่เพียงแค่นั้นเป็นการกลั่นแกล้งกันทางกาย วาจาอย่างเช่นในอดีต แต่ในปัจจุบันการกลั่นแกล้งกันในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทมากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้เข้ามาเป็นปัจจัยเสริมอีกหนึ่งอย่างที่ส่งผลให้การกลั่นแกล้งกันไม่เพียงแต่เกิดขึ้นในโรงเรียนเท่านั้น แต่เกิดขึ้นในโลกโซเชียลในแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น เว็บไซต์ต่างๆ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม เป็นต้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งรังแกกันมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน อาจจะมีปัญหาการเข้าสังคมในโรงเรียน รวมถึงการไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความช่วยเหลือไม่เหมาะสมเมื่อถูกกลั่นแกล้งรังแก ส่งผลให้การกลั่นแกล้งรังแกกันรุนแรงหรือเรื้อรังขึ้น และช่วงวัยที่พบพฤติกรรมเหล่านี้ได้มากที่สุด คือ ช่วงประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญที่ควรจะมีการป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมอาชญากรได้ในอนาคต โดยพฤติกรรมรังแกกันนั้นมีหลายองค์ประกอบรวมกัน แต่หากพฤติกรรมรังแกกันที่เกิดขึ้นสามารถต่อยอดไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือพฤติกรรมอาชญากรได้ในอนาคต ดังนั้น การศึกษา

พฤติกรรมรังแกกันในมุมมองอาชญาวิทยา จะสามารถทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของการเกิดพฤติกรรมในแนวทางของทฤษฎีทางอาชญาวิทยา แนวทางการป้องกันในแง่ของการป้องกันและลดโอกาสที่จะนำไปสู่การรังแกกันได้ในอนาคต รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการรังแกกันในแง่มุมต่างๆ ในประเทศไทยมีมากมายหลายงานวิจัย แต่การศึกษาในแง่มุมของด้านอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด ดังนั้นแล้วการศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนในประเทศไทยผ่านมุมมองอาชญาวิทยา จึงเป็นการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นในอีกมุมมองหนึ่งเพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจ ความเป็นมาและเป็นการนำไปสู่แนวทางการแก้ไขและป้องกันได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

■ คำนิยาม

นักเรียนในประเทศไทย หมายความว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย

ทฤษฎีอาชญาวิทยา หมายความว่า แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยา ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) และทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory)

■ วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรังแกกันในมุมมองทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond

Theory) และทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory)

■ ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ดังนี้

1) นักจิตวิทยาโรงเรียนประจำเขตพื้นที่การศึกษา จะต้องมีการประสบการณ์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนไม่น้อยกว่า 2 ปี

2) นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกกันมาไม่น้อยกว่า 5 ปี

3) นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านอาชญาวิทยาที่มีความเชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชน โดยมีประสบการณ์ทางด้านวิชาการมาไม่น้อยกว่า 5 ปี

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยหากมีคุณสมบัติเหมือนกันมากกว่า 1 คน จะทำการสอบถามลักษณะการปฏิบัติงานเพิ่มเติม ได้แก่ เคยปฏิบัติงานหรือมอบนโยบายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกันของนักเรียนโดยตรงหรือไม่/ เคยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือมอบนโยบายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกันของนักเรียนโดยตรงหรือไม่ หากไม่เคยปฏิบัติงานหรือมอบนโยบายใดๆ เลย จะคัดเลือกจากผู้เข้าร่วมที่มี

อายุงานมากที่สุดตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 30 คน

2. เครื่องมือ

ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์รายละเอียด โดยมีขั้นตอนการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ดังนี้

2.1 ขั้นตอนในการพัฒนาประเด็นการสัมภาษณ์

1) ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้จากหนังสือ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ และข้อเสนอแนะ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) นำแนวความคิด ทฤษฎีที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ มาพัฒนาโดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

3) นำประเด็นการสัมภาษณ์ที่พัฒนาแล้วไปให้คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ แนะนำการแก้ไขปรับปรุงสอบถามให้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

4) นำประเด็นการสัมภาษณ์ที่แก้ไขเสร็จแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) ซึ่งวิธีนี้จะหาตัวเลขประจำข้อคำถาม โดยใช้สูตร IOC นำแบบสอบถามไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนน

เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถามดังนี้

ให้คะแนน + 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน - 1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ข้อที่ใช้ได้ต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

ซึ่งแบบสัมภาษณ์มีค่า IOC = +1

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีใช้แบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยทำการคัดเลือกโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาแล้วจากนั้นจึงทำการนัดวันเวลาในการขอสัมภาษณ์ โดยทำหนังสือจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ไปยังหน่วยงานที่จะเข้าเก็บข้อมูล เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าไปเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการจัดกลุ่มข้อมูลในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้การพรรณนาและเชื่อมโยงผลที่ได้นำไปสู่ผลการศึกษาวิจัยที่จะถูกนำเสนอในรูปแบบของข้อความ แผนภูมิและรูปภาพ และทำการสรุปข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

5. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

ผู้วิจัยดำเนินการขออนุมัติการเก็บข้อมูล การวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ 2020/250.0501 และจะมีเพียงผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลนี้ได้ ได้แก่ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน และผู้วิจัยเพียงเท่านั้น โดยข้อมูลในครั้งนี้ จะทำการเก็บไว้เพียง 1 ปี หลังจากนั้นจะทำการทำลายข้อมูล โดยการลบไฟล์ข้อมูลดิบ ลบไฟล์บันทึกเสียง ทำลายเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

■ ผลการศึกษา

พฤติกรรมการรังแกกันในโรงเรียน

จากผลการศึกษาในส่วนของสถานการณ์ในการรังแกกันที่เกิดขึ้นในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น จะพบได้ว่ายังคงเกิดขึ้นและมีมาต่อเนื่อง ซึ่งเหตุการณ์การรังแกกันมักเกิดขึ้นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่จะพบมากในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 เนื่องจากในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการเปลี่ยนระดับชั้น ส่วนใหญ่จะไม่เคยพบกันมาก่อน ยังอยู่ในช่วงของการปรับตัวกับการเรียน เพื่อน โรงเรียน สังคมใหม่ ๆ แต่ก็พบการรังแกกันบ้าง ซึ่งจะไม่มากเท่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 ที่มีความเคยชินในโรงเรียนและมีกลุ่มเพื่อนแล้ว ก็จะมีพฤติกรรมการรังแกกันเกิดขึ้นมาก โดยการรังแกกันในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีหลากหลายประเภทโดยเฉพาะในปัจจุบันที่นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ การเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารระหว่างกันค่อนข้างง่าย การรังแกกันไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแคในโรงเรียนเท่านั้นแต่มักจะเป็นการเชื่อมโยงระหว่างที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนไปสู่การรังแกผ่านทางโซเชียลมีเดียด้วย

การรังแกกันส่วนใหญ่ที่พบในโรงเรียนจะเป็นการรังแกกันทางวาจา เช่น การล้อชื่อพ่อแม่

การพูดจาเหน็บแนม ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกเจ็บปวดไม่พอใจ โดยการรังแกกันในประเภทนี้จะเริ่มมาจากการแบ่งกลุ่มของนักเรียนที่จะมีการจับกลุ่มแยกกลุ่มกัน เมื่อมีการรวมกลุ่มกันหลาย ๆ คน โดยมากจะเกิดความคิดคะนองตามช่วงวัย หรือแม้กระทั่งการทำตามเพื่อน หรือคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมชอบรังแกคนอื่นอยู่แล้ว เมื่อเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนมีพฤติกรรมทำทาง ลักษณะหรือแม้กระทั่งการใช้ของ การสวมเสื้อผ้าที่ดูแปลกแยกไปจากคนอื่น ก็จะล้อเลียนรังแกเพื่อนทางวาจา โดยเฉพาะในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีความเหลื่อมล้ำสูง การที่นักเรียนมีความแตกต่างทางชนชั้นสูง เช่น ครอบครัวต่างชนชั้น ต่างฐานะ จึงเกิดความแตกต่างอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดการรังแกกันแบ่งกลุ่ม แบ่งพรรคพวก ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มจากการรังแกทางวาจา เช่น การพูดจาเสียดสี การล้อเลียน

ทั้งนี้ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่นักเรียนและครูจะต้องทำการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ เรียนทำงานส่งงานในโซเชียล ในบางครั้งการใช้ภาษาของครูกลับมีความรุนแรง ต่อว่าเด็กหรือแม้กระทั่งการพูดแซว หยอกล้อ โดยที่ตัวครูเองไม่ได้คิดว่าคำพูดเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อเด็ก หากเพียงแต่คิดว่านี่คือการอบรมสั่งสอนของครูเพียงเท่านั้น หรืออาจจะทำไปโดยความสนุกสนาน มีจุดประสงค์เพียงแค่ต้องการให้เด็กนักเรียนของตนได้สนุกสนานเพียงเท่านั้น การพูดจาที่คนอื่นเห็นว่าเป็นการล้อเล่นนี้กับเด็กบางคนที่มีความเปราะบางทางจิตใจหรือเด็กที่มีปัญหาการเข้าสังคมกับเพื่อน ๆ อยู่แล้วอาจจะได้รับผลกระทบหรือฟังแล้วอาจจะรู้สึก

ไม่ดีกับคำพูดของคุณครู ซึ่งบุคคลอื่นอาจจะมองว่าเป็นเพียงการล้อเล่น แต่เด็กเหล่านี้จะรู้สึกว่ายิ่งทำให้เขารู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนคนอื่น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแม้กระทั่งครูเองก็ยิ่งทำให้นักเรียนรู้สึกไม่มีความมั่นคงทางจิตใจ เมื่ออยู่โรงเรียนเพราะครูไม่มีความเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวเขากับเพื่อน รวมไปถึงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมของคุณครูต่อนักเรียน เมื่อนักเรียนประสบปัญหาหรือถูกรังแก ทำทักของคุณครูในการตอบสนองต่อปัญหามีความสำคัญต่อการตัดสินใจของนักเรียนด้วย เช่น การช่วยนักเรียนแก้ไขปัญหโดยไม่มี การเอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากคุณครูเองมีการปฏิบัติที่เท่าเทียมต่อนักเรียนจะก่อให้เกิดความเชื่อใจของนักเรียนเมื่อเขาต้องการความช่วยเหลือจากการถูกรังแกหรือเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ

หากแต่การรังแกไม่ได้จบลงเพียงแค่นี้ในโรงเรียน แต่ทุกวันนี้ด้วยการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ง่ายมากยิ่งขึ้น เด็กนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงโซเชียลมีเดียได้อย่างง่ายดาย ซึ่งส่วนใหญ่จะมี platform social media ในการติดต่อพูดคุยหรือการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ แต่เนื่องจากการมีเพื่อนคนอื่น ๆ ในโรงเรียนร่วมกันในโซเชียลมีเดียด้วย ถึงแม้ไม่ได้อยู่ที่โรงเรียนก็สามารถติดต่อพูดคุยกันได้ รวมถึงการตั้งกระทู้การโพสต์ต่าง ๆ ในเชิงเหน็บแนมเรื่องรูปร่างของเพื่อนคนอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องต่อเนื่องจากโรงเรียนหรือไม่ก็ได้ ประกอบกับพ่อแม่ผู้ปกครองบางครอบครัวไม่ได้เข้มงวดกับการใช้โซเชียลมีเดียต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนเหล่านี้ ส่งผลให้การรังแกกันในโซเชียลมีเดียนี้เป็นช่องทางทำให้เกิดการรังแกกันต่อเนื่องจากโรงเรียนได้ และด้วยสถานการณ์การเรียน

ออนไลน์ในปัจจุบันการรังแกกันในโซเชียลมีเดียจะขึ้นเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย

พฤติกรรมกรังแกกันในมุมมองทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory)

หากกล่าวถึงองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรังแกกันในมุมมองอาชญาวิทยานั้นจะเห็นได้ว่าในส่วนแรก คือสถาบันครอบครัว เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น สถาบันครอบครัวจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ค่อนข้างมีความสำคัญต่อพฤติกรรมกรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การอบรมสั่งสอน ดูแลเอาใจใส่เป็นส่วนสำคัญในการก่อร่างสร้างพฤติกรรมของเด็กเช่นเดียวกัน หากเด็กมีความผูกพันกับครอบครัว มีสัมพันธภาพที่ดี ได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมที่ดีที่เป็นไปตามแนวบรรทัดฐานของสังคม

ดังที่กล่าวข้างต้นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) การที่นักเรียนมีความผูกพันกับครอบครัว มีการผูกมัดทางสังคม กล่าวคือมีหน้าที่จะต้องทำ เช่น ไปเรียนหนังสือ อีกทั้งการเข้าร่วมทางสังคมคือการเข้าร่วมทางกิจกรรมทางสังคมทั้งในสังคมที่บ้านและสังคมที่โรงเรียน และความเชื่อในเรื่องของศาสนา คุณธรรมจริยธรรม หากนักเรียนมีพันธะทางสังคมเหล่านี้มากจะส่งผลให้นักเรียนมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งสามารถควบคุมตนเองไม่ให้มีพฤติกรรมไปรังแกผู้อื่น เนื่องจากหากกระทำพฤติกรรมแบบนั้นไปแล้วพ่อแม่ ครอบครัวทราบ ก็จะทำให้ครอบครัวเสียใจ หรือเป็นนักเรียนเรียนดีได้ทุนเรียน หากมี

พฤติกรรมไม่ดีก็จะมีโอกาสในการรับทุนต่อไป หรือหากนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนหรือโรงเรียนก็จะส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าการเรียนรู้พฤติกรรมรังแกผู้อื่นหรือไปรังแกผู้อื่น และหากนักเรียนมีความเชื่อในการทำไม่ทำร้ายผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรม ในใจ มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อน ก็จะส่งผลให้นักเรียนไม่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น

สถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น โรงเรียน ชุมชน นั้นล้วนเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่สามารถขัดเกลาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนได้เช่นกัน หากเด็กหรือเยาวชนมีความผูกพันที่ดีต่อโรงเรียน สัมพันธภาพที่ดีต่อครู อาจารย์ เพื่อนร่วมชั้น มีการตั้งเป้าหมายในการเรียน ก็จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดการตระหนักรู้ว่าหากมีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดี เช่น การรังแกเพื่อน จะส่งผลต่อเป้าหมายการเรียนของตนเอง เช่น อาจจะทำให้ถูกทำโทษ ผลการเรียนแยลง ไม่สามารถเรียนต่อในชั้นที่ต้องการได้

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียนนั้นมีเหตุปัจจัยสำคัญหลายปัจจัย ซึ่งสถาบันทางสังคมก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนหรือนักเรียนให้อยู่ในกรอบของสังคม โดยสถาบันทางสังคมเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวนักเรียน นอกจากครอบครัวที่เป็นสถาบันหลักคอยขัดเกลาแล้ว สถาบันทางสังคมอื่นๆ ย่อมมีความสำคัญไม่แพ้กัน เนื่องจากนักเรียนต้องดำเนินชีวิตในสังคม เช่น โรงเรียนที่เปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของนักเรียน อีกทั้งทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนก็เป็นส่วนในการ

สร้างพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียนได้เช่นกัน สถาบันต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่คอยขัดเกลาพฤติกรรม สร้างจริยธรรม สร้างกรอบพฤติกรรมตามครรลองที่ควรจะเป็นให้แก่เด็กและเยาวชน แต่ในทางตรงกันข้ามหากพันธะทางสังคมเหล่านี้ที่มีต่อนักเรียนหรือเด็กและเยาวชนน้อย พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ก็จะออกมาแทนที่ เช่น พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น ความเคยชินกับพฤติกรรมต่อต้านสังคม หรือการนำเอาความรุนแรงไปใช้กับเพื่อนและครอบครัว เนื่องจากไม่ได้มีความผูกพันหรือการได้รับการขัดเกลาจากครอบครัว โรงเรียน และสังคมเลย

พฤติกรรมการรังแกกันในมุมมองทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory)

การคบเพื่อน ยิ่งเมื่อนักเรียนเข้ามาโรงเรียนใหม่ๆ เช่น นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก็จะมีการเรียนรู้ ปรับตัวเพื่อให้อยู่ในกลุ่มเพื่อนได้ ในบางครั้งจะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้เพื่อนยอมรับเข้ากลุ่มด้วย และเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เริ่มปรับตัวได้แล้ว ค่อนข้างกับโรงเรียนกับเพื่อนแล้ว และยังไม่ต้องกังวลถึงการเรียนระดับอื่นต่อการรังแกกันในระดับชั้นนี้จึงมีมากที่สุด เนื่องจากมีกลุ่มเพื่อนแล้ว มีพรรคพวกของตัวเอง หรือเรียนรู้พฤติกรรมจากเพื่อนมาแล้วระยะหนึ่ง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมรังแกผู้อื่นได้ โดยการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนที่มีพฤติกรรมรังแกกัน โดยนักเรียนจะเรียนรู้ก่อนว่าหากทำพฤติกรรมแบบนี้ผลที่ได้รับกลับมากจะเป็นอย่างไร เช่น ถ้าหากนักเรียนไม่ได้มีพฤติกรรมรังแกคนอื่น

มาก่อนแต่เพื่อนในกลุ่มมีพฤติกรรมนี้และเพื่อน ๆ ในกลุ่มเห็นดีเห็นงาม ชอบใจ สนับสนุนให้เพื่อน รังแกคนอื่นบ่อย ๆ นักเรียนก็จะเกิดการเรียนรู้ แล้วว่าทำพฤติกรรมแบบนี้เพื่อนในกลุ่มเดียวกัน จะชอบ จะได้รับการยอมรับจากเพื่อน ด้วย ช่วงวัยที่เพื่อนมักจะเป็นบุคคลสำคัญในชีวิต จึงให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก เชื่อเพื่อน ใช้เวลา อยู่กับเพื่อนเยอะ มีความสนิทสนมกัน การที่ นักเรียนจะเลียนแบบและแสดงพฤติกรรมรังแกกัน ออกมาจึงสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ไม่เคยมีพฤติกรรม แบบนี้มาก่อนเลย

โดยการรังแกกันในโรงเรียนมัธยมนั้นจะเป็น การใช้วาจาเสียส่วนใหญ่ หากอยู่ในโรงเรียน การรังแกกันจะเกิดขึ้นทางวาจา คำพูด ใช้คำพูด ล้อเลียน เสียดสี ให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี พูดจา ล้อเลียนชื่อพ่อแม่เพราะในวัฒนธรรมไทย ให้ความสำคัญกับบุพการี โดยเชื่อว่าบุพการี ต้องยกไว้สูง ไม่ควรนำชื่อมาล้อเล่น แต่เมื่อนักเรียนต้องการรังแกกันก็จะนำชื่อบุพการีมา ล้อเลียนให้เพื่อนเกิดความอับอาย การล้อเลียน รูปร่างลักษณะภายนอกก็เช่นเดียวกัน เนื่องจาก วัฒนธรรมไทยให้ความสำคัญกับรูปร่าง ภายนอก คำทักทายเมื่อพบเจอคนมักจะเป็น คำทักทายถึงรูปร่างของอีกฝ่ายซึ่งมีวัตถุประสงค์ แสดงถึงความห่วงใย ใส่ใจ แต่ในบางครั้ง ผู้ที่ถูกถามอาจจะไม่ได้รู้สึกดี เช่น คำทักทาย ว่าอ้วนขึ้นหรือเปล่า เธอดูดำขึ้นนะ ผอมเกินไป หรือเปล่า เป็นต้น ซึ่งจากพฤติกรรมในสังคม วัฒนธรรมที่การทักทายกันจากรูปลักษณะ ภายนอก เด็กนักเรียนเหล่านี้ก็ได้ซึมซับวัฒนธรรม ค่านิยมเหล่านี้เข้ามาด้วย ซึ่งนำมาสู่รังแกเพื่อน ด้วยวาจา เช่นคำว่า อ้วนเป็นหมูตอน ผอมเป็น ไม่เสียผี ลีวนบนหน้าหรือลีวนบนดวงจันทร์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการรังแกกันนั้น มีให้เห็นอยู่เสมอในช่วงชีวิตของเด็กคนหนึ่ง หากมองในมุมของผู้กระทำนั้น มักจะเป็น ความสนุกสนาน ไม่ได้จริงจัง หยอกล้อ หรือ ล้อเลียนเท่านั้น จนพัฒนาไปสู่การรังแกผู้อื่น อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการพูดจาเสียดสี ล้อเลียนรูปร่าง ล้อชื่อพ่อแม่ เพื่อให้อีกฝ่ายเกิดความอับอาย เจ็บปวดใจ รวมไปถึงการรังแก ทางด้านสังคมที่กีดกันไม่ให้เพื่อนคนอื่น ๆ มีปฏิสัมพันธ์ พูดคุย เล่นกันกับอีกฝ่าย ซึ่งสอดคล้อง กับบริบททางวัฒนธรรมของประเทศไทย ที่ไม่ว่า จะเป็นการนินทา การเล่นพรรคเล่นพวก การสอนให้อดทนอดกลั้นมากเกินไป การสอน ให้รู้จักประนีประนอมกับทุกสถานการณ์ เพราะ คนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าการอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเด็กได้ ส่วนความเชื่อ และวัฒนธรรมของการพูดจาเสียดสี นินทา หยอกล้อ มีมาอย่างยาวนานในสังคมไทย เพียง แต่คนในสังคมเองมักจะมองว่าสิ่งนั้นไม่ได้เป็น ปัญหาหรือก่อให้เกิดปัญหาตามมาเท่าใดนัก เนื่องจากในสมัยก่อนคนในสังคมก็ยังไม่ค่อย เปิดใจยอมรับว่าผลกระทบจากความเชื่อและ วัฒนธรรมที่คนในสังคมมองว่าเป็นปกติ นั้น สามารถส่งผลกระทบร้ายแรงต่อบุคคลคนหนึ่ง ได้มากมายอย่างไร แต่ด้วยทุกวันนี้ที่คนส่วนใหญ่ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง การเปิดกว้างและยอมรับว่าปัญหาการรังแกกัน นั้นส่งผลกระทบอย่างไรต่อคนและสังคมก็มี มากขึ้น รวมทั้งการนำเสนอข่าวจากสื่อต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอถึงผลกระทบด้านลบของการ รังแกกันในโรงเรียนอยู่เสมอ ๆ สังคมจึงได้ ตระหนักเห็นความสำคัญของปัญหาการ รังแกกันในโรงเรียนมากขึ้น พร้อมทั้งเล็งเห็นถึง

ผลกระทบจากพฤติกรรมการรังแกกันไม่เพียงเฉพาะในโรงเรียนแต่เป็นสังคมโดยรวม การปรับเปลี่ยนลักษณะพฤติกรรมบางอย่างที่มีมาอย่างยาวนานในสังคมให้ค่อย ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น

การรังแกกันมักเกิดขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนได้พบเจอกับกลุ่มเพื่อน และในช่วงวัยที่เป็นวัยรุ่น สิ่งที่สำคัญในช่วงชีวิตนี้ก็คือ กลุ่มเพื่อน การพบปะกันในทุกวันในระยะเวลาที่ยาวนาน การมีปฏิสัมพันธ์กันต่อเนื่อง อิทธิพลของความสัมพันธ์ก็ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีความสนิทสนมกับเพื่อนคนที่มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นอยู่แล้ว เป็นที่แน่นอนว่า จะส่งผลให้เกิดการรับรู้ เรียนรู้ ทศนคติ ความคิด ค่านิยมการรังแกผู้อื่นเข้ามาด้วย ซึ่งการรับมาปฏิบัติอยู่ที่ว่าเลือกหรือมีโอกาสแสดงพฤติกรรมหรือไม่ และประกอบกับหากนักเรียนคนนั้นมีความผูกพันทางสังคมน้อยอยู่แล้ว เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัวบกพร่อง ขาดพลังที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็จะมีแนวโน้มไปสู่การเป็นปฏิปักษ์ต่อกฎเกณฑ์หรือแสดงออกเพื่อต่อต้านกฎเกณฑ์ทางสังคมได้

■ สรุปและอภิปราย

การขัดเกลาจากครอบครัวที่เป็นเบ้าหลอมพฤติกรรมของนักเรียนจึงมีความสำคัญยิ่ง หากพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะต้องออกไปทำงานเพื่อหาเงินดำรงชีพและจุนเจือครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องหาเข้ากินค่า ส่งผลให้ไม่มีเวลาดูแลลูกหลาน ไม่มีเวลาพูดคุย สอบถามความเป็นอยู่โดยละเอียด การสอดส่องดูแลพฤติกรรมก็ค่อนข้างหะหลวม ไม่สามารถ

ดูแล พูดคุย ได้อย่างถี่ถ้วน โดยเฉพาะการคบเพื่อนของบุตรหลาน หรือแม้แต่การรับทราบพฤติกรรมเมื่ออยู่ที่โรงเรียน เมื่อการขัดเกลาจากสถาบันที่เล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุดไม่เกิดผล การที่นักเรียนจะมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะขาดความยับยั้งชั่งใจ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และโดยเฉพาะในวัฒนธรรมของคนไทยที่มักจะสอนให้ลูกหลานอดทนอดกลั้นกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้นสนใจ รับฟังหรือยื่นมือเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหา

ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) ความผูกพันทางสังคมทั้ง 4 ด้าน เช่น ความรู้สึกผูกพันกับการยึดมั่น เด็ดเดี่ยวรุ่นที่มีปัญหามีผลมาจากการที่เขาไม่มีความรู้สึกผูกพันกับผู้ปกครองและเพื่อน หากเด็กมีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดาและเพื่อน จะทำให้เขาอุทิศตัวเองไปกับการศึกษา และการกระทำเป็นที่ยอมรับให้เห็นได้ว่า ความรู้สึกผูกพันจะส่งผลต่อเด็กวัยรุ่นยึดมั่นในบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับ โดยความผูกพันทางสังคมด้านแรก คือ (1) ความรู้สึกผูกพัน (attachment) หรือความรู้สึกผิชอบชั่วดี อันเป็นความรู้สึกที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนอื่นหรือของสังคมส่วนรวมมากกว่าตนเอง (Hirschi, 1969) ดังนั้นความผูกพันของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่ส่งผลให้บุคคลรู้สึกเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งที่ควบคุมไว้ ซึ่งความรู้สึกผูกพันนี้อาจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการควบคุมพฤติกรรมการรังแกกันได้ โดยความรู้สึกผูกพัน คือ บิดามารดา โรงเรียนและเพื่อน ที่จะมียุทธพลต่อการระงับยับยั้งไม่ให้เด็กกระทำความผิด (Hindelang, 1973) (2) ความยึดมั่น (commitment) ความยึดมั่นตามบรรทัดฐานของสังคมโดย

นักเรียนจะต้องอยู่ในฐานะที่เป็นคนเลือกได้ว่าการกระทำหรือพฤติกรรมรังแกกันถ้าแสดงออกไปจะส่งผลอย่างไรต่อตนเอง ซึ่งหมายความว่าก่อนการตัดสินใจที่จะมีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นก็จะมีการไตร่ตรองมาแล้วว่าหากส่งผลเสียต่อตนเองมากกว่าผลดี เช่น อาจจะทำให้ถูกลงโทษถูกพักการเรียน เรียนจบไม่ตามเกณฑ์ ก็จะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา เพราะคนเราทำอะไรย่อมหวังผลกำไรหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ ไม่ใช่เป็นเพียงการคำนึงถึงเพียงแค่นี้ ปัจจุบัน แต่ยั้งรวมเอาอนาคตเข้าไว้ด้วยเมื่อเด็กคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จหรือความก้าวหน้า ก็จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานกฎระเบียบสูงกว่าเด็กที่ไม่มีความคาดหวัง (3) ความเกี่ยวข้อง (involvement) ในกิจกรรมของนักเรียนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมของโรงเรียนเกี่ยวกับวิชาการ และไม่เกี่ยวกับวิชาการ ถ้านักเรียนทุ่มเทเวลาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทั้งสองด้านแล้วจะมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดต่ำ คือกิจกรรมทั้งสองด้านของโรงเรียนมีค่าเชิงลบกับการกระทำผิด (Hidelang, 1973) การทุ่มเทเวลาให้กับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบของสังคม เช่น กีฬา ดนตรี หรือกิจกรรมอื่นๆ จะทำให้ไม่มีเวลาหรือโอกาสที่จะทำความผิดได้ (Hirschi, 1969) และ (4) ความเชื่อ (Belief) คือ Hirschi ไม่เชื่อว่าจะมีวัฒนธรรมย่อยของผู้กระทำผิด (delinquency subculture) เพราะทฤษฎีการควบคุมของ Hirschi ยึดถือว่ามีแบบค่านิยมที่ใช้ร่วมกันอยู่ในกลุ่มหรือสังคม แม้มีการล่วงละเมิดบรรทัดฐานของสังคม ดังนั้นการกระทำผิดจึงมิได้มีผลมาจากการมีความเชื่อที่จะต้องกระทำผิด แต่การกระทำผิดมีแนวโน้ม

ที่จะเกิดขึ้นหากขาดความเชื่อที่ห้ามกระทำความผิด (Hirschi, 1969) ความผูกพันทางสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดต่อผู้อื่น เช่นเดียวกันหากเด็กและเยาวชนมีความผูกพันทางสังคมที่ดีก็มักจะมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นก็จะไม่รังแกผู้อื่นเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความรู้สึกผูกพัน หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีแล้วก็จะนึกถึงคนหรือผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าตนเอง

ดังนั้น ความผูกพันทางสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการสร้างพลังอำนาจในการควบคุมพฤติกรรมมารังแกกันของเด็กและเยาวชน กล่าวคืออำนาจในการควบคุมจะเกิดขึ้นหลังจากที่คนเราได้มีความผูกพันกับครอบครัวหรือสังคมมาก่อน เมื่อมีความผูกพันเกิดขึ้นแล้วพ่อแม่หรือสังคมจะขัดเคาะอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมนั้น ๆ มีศีลธรรม จริยธรรม ไม่ละเมิดกฎหมาย คือเริ่มมีการควบคุมภายในเกิดขึ้น ความผูกพันของบุคคลจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมหรือตามคำสั่งที่ควบคุมไว้ ซึ่งความรู้สึกผูกพันนี้อาจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการควบคุมพฤติกรรมมารังแกผู้อื่นไว้ด้วยเช่นกัน

อีกทั้งพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในวัยรุ่นนั้นมักได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนเป็นสำคัญ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน โดยเฉพาะการค้นหาตัวตน การออกห่างจากครอบครัว มาอยู่กับกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ในวัยรุ่นนี้มักจะใช้เวลา

อยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory) เมื่อมีความสนิทสนมกันก็มักจะมีการเรียนรู้พฤติกรรมของกันและกัน พฤติกรรมกลุ่มคล้ายคลึงกันเพื่อให้ความรู้สึกว่าเป็นพวกหรือกลุ่มก้อนเดียวกัน หากกลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมดีก็มักจะไม่มีปัญหาอะไรแต่ในทางตรงกันข้าม หากกลุ่มเพื่อนมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน กลุ่มเพื่อนนั้น ๆ ก็มักจะมีพฤติกรรมคล้ายตามกัน เช่น หากในกลุ่มเพื่อนมีคนที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น เพื่อน ๆ ในกลุ่มคนอื่น ๆ ก็มักจะไม่ห้ามปราม เห็นว่าเป็นเรื่องสนุกสนานในกลุ่ม เมื่อมีพฤติกรรมรังแกคนอื่นบ่อยครั้งเข้าก็มักจะเกิดการเรียนรู้วิธีการ เทคนิคต่าง ๆ ในการรังแกผู้อื่นเพื่อความสนุกสนาน การได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อน และเมื่อทำบ่อยครั้งเข้าก็จะกลายเป็นพฤติกรรมที่กระทำจนเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้เห็นว่าพฤติกรรมนั้นผิดหรือส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร ประกอบกับเมื่อนักเรียนเข้ามาโรงเรียนใหม่ ๆ ก็จะมีการเรียนรู้ปรับตัวเพื่อให้อยู่ในกลุ่มเพื่อนได้ ในบางครั้งจะต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อให้เพื่อนยอมรับเข้ากลุ่มด้วย และเมื่อปรับตัวได้ ค่อนข้างกับเพื่อนแล้ว และยังไม่ต้องกังวลถึงการเรียนระดับอื่นต่อการกลั่นแกล้งกันจึงมีมากที่สุดในช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากมีพรรคพวกของตัวเอง หรือเรียนรู้พฤติกรรมจากเพื่อนมาแล้ว ระยะเวลาหนึ่ง อาจจะมีการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกกัน เพื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อน ด้วยช่วงวัยที่เพื่อนมักจะเป็นบุคคลสำคัญในชีวิต จึงให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก การที่นักเรียนจะ

เลียนแบบและแสดงพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกกันออกมาจึงสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ไม่เคยมีพฤติกรรมแบบนี้มาก่อนเลย ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของ Sutherland and Cressey (1987) ที่ได้อธิบายเหตุผลที่ว่าทำไมคนเราถึงกล้ากระทำความผิด โดยทฤษฎีนี้กล่าวถึงการพบปะสังสรรค์ทางสังคมของคนเรา จะทำให้ได้รับการเรียนรู้คุณธรรม และพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่น การที่ผู้ใดจะรับเอาพฤติกรรมใดมาปฏิบัติขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นเลือกหรือมีโอกาสรับเอาพฤติกรรมแบบใดมาได้มากกว่ากัน (จิรพัฒน์ พรหมสิทธิการ, 2543) พฤติกรรมที่เป็นอาชญากรรมมีการเรียนรู้ด้วยการคบหาสมาคม พบปะใกล้ชิด มีปฏิสัมพันธ์กันต่อเนื่อง อิทธิพลจากความสัมพันธ์กันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ มีผลเกิดขึ้นรุนแรงมากน้อยอย่างไร ขึ้นกับความถี่และกลุ่มเพื่อนจะมีมากเพียงใดในขอบเขตปริมาณและคุณภาพของความสัมพันธ์ที่บุคคลนั้นมีต่อกัน ดังนั้น อาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็จะแตกต่างไปด้วย สาระสำคัญที่จะเรียนรู้ คือ ทศนคติ ความคิด ค่านิยม ที่ลอกเลียนแบบ และเก็บเข้ามาด้วยความสมัครใจ บางครั้งอาจไม่รู้สึกรู้สิดังที่ได้การให้นิยามความหมาย และทัศนคติต่าง ๆ ซึ่งมองได้ทั้งลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย และพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย ประกอบการศึกษาของ Krisda Saengcharoensap and Veenunkarn Rujiprak (2564) ที่พบว่า บุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะใช้การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตเป็นวิธีการตอบโต้สูง ในทำนองเดียวกัน บุคคลที่มีเพื่อนที่มักกลั่นแกล้งผู้อื่นในโลกโซเชียล มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นผู้กลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ ซึ่งจะเห็น

ได้ว่า การรังแกกันก็มีการผันเปลี่ยนไปตามยุคสมัยที่ทุกคนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการรังแกกัน ซึ่งการศึกษาของ วรพงษ์ วิไล และเสริมศิริ นิลดำ (2561) ก็พบว่าทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเล่นอินเทอร์เน็ตกับพฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์กับระดับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ฉะนั้นแล้วสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรังแกกันนั้นอาจจะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเท่านั้น แต่ต้องประกอบพฤติกรรมการรังแกกันนั้นมีความซับซ้อนโดยสอดคล้องกับการศึกษาของปองกมล สุรัตน์ (2561) ก็พบว่ามุมมองต่อการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ทั้งในมิติตัวบุคคล ได้แก่ มุมมองจากความรุนแรงตามประสบการณ์ ตัวตน (identity) ช่วงวัย การเงิน มิติด้านสังคม ได้แก่ ศาสนา วัฒนธรรมการลงโทษ และโครงสร้างหน้าที่สังคม และมิติเชิงนามธรรม ได้แก่ การรุกรานพื้นที่ (space) และการใช้อำนาจ (power) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการเกิดความกดดันในนักเรียนได้

จากผลการศึกษาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลัก ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กหรือเยาวชนคนหนึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ซึ่งทั้งครอบครัวและกลุ่มเพื่อนเป็นสองกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กวัยนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้นแล้วแนวทางในการป้องกันก็ควรจะมี ความเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อสอดประสานการป้องกันจากต้นเหตุที่แท้จริงโดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียนจะสามารถทำให้พ่อแม่ผู้ปกครอง

สามารถพูดคุยกันได้ สามารถปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เปิดโอกาสในการสนทนาระหว่างกัน จะเป็นการทำให้นักเรียนนั้นมีที่พึ่งทางจิตใจ หรือแม้กระทั่งการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของลูกว่ามีพฤติกรรมที่จะไปรังแกผู้อื่น หรือจะตกเป็นเหยื่อถูกเพื่อนรังแกหรือไม่ การที่ครอบครัวให้ความสนใจ ดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเลี้ยงดูที่ไม่ปล่อยปละละเลยจนเกินไปหรือเข้มงวดจนเกินไป การช่วยนักเรียนแก้ไขเมื่อนักเรียนประสบปัญหา การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียนจะเป็นผลดีเมื่อเกิดปัญหาจะสามารถสังเกตเห็นและเข้าไปช่วยเหลือได้ทันที หรือถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นก็จะสามารถเข้ามายับยั้งได้ ซึ่งอาจจะยังไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นมากนัก

ในส่วนของกลุ่มเพื่อนนั้นควรมีการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ครู และครอบครัว การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรังแกกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งต่อตัวเหยื่อ ผู้กระทำ รวมถึงผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ การรับมือกับสถานการณ์เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นและควรบรรจุองค์ความรู้เหล่านี้เข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะไม่เพียงแต่จะต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ แก่นักเรียน แต่ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครูเกี่ยวกับการรังแกกันของนักเรียน โดยเฉพาะกับครูที่ปรึกษาประจำชั้นที่จะต้องทำการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในห้องของตนได้ เมื่อมีการรังแกกันเกิดขึ้นครูจะสามารถประเมินสถานการณ์ได้ แก้ไขปัญหาด้วยความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความร่วมมือนี้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เพื่อก่อให้เกิดแนวทางการป้องกัน เฝ้าระวังอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้ที่เกี่ยวข้องในการป้องกันแก้ไข จะต้องทำการศึกษาในภาพรวมและลงลึกในรายละเอียด เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจพฤติกรรมรังแกกันที่เกิดขึ้นในนักเรียนหรือในเด็กช่วงอายุนี้นี้มักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเคลื่อนไหวของสังคมอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยหรือเหตุต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ

■ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) นโยบายแนวทางการป้องกัน การเยียวยาที่จะต้องครอบคลุมและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในโรงเรียน ผู้บริหารควรเล็งเห็นความสำคัญในการแก้ไข ป้องกัน หรือแม้กระทั่งการเยียวยาเมื่อเกิดเหตุการณ์รังแกกัน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบร้ายแรงไม่เพียงแค่ด้านร่างกาย แต่อาจจะเป็นด้านจิตใจ ที่จะต้องดำเนินการแก้ไขและเยียวยาอย่างเร่งด่วน

2) การบูรณาการร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต และชุมชน ร่วมกันกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกกันของนักเรียน นักศึกษาในพื้นที่ เช่น การจัดอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการรังแกกัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การเฝ้าระวัง การป้องกันการรับมือและการเยียวยาเมื่อเกิดเหตุการณ์

การรังแกกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันสถานศึกษา หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวปฏิบัติ ทั้งมาตรการเชิงรุก มาตรการต่อเนื่อง มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย โดยเน้นการทำงานเชิงรุกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดรับนโยบายระหว่างหน่วยงาน เช่น การจัดอบรมให้ความรู้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษา ทั้งครอบครัว และสถานศึกษา ควรร่วมมือกันในการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจในธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนในช่วงวัยนี้ รวมถึงการให้คำปรึกษาหรือการพูดคุยกับเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการติดตามและเฝ้าระวังพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ซึ่งจะได้ทำความเข้าใจ ป้องกัน และแก้ไขได้ทันเวลาที่

2) โรงเรียนควรส่งเสริมแรงกระตุ้นทางบวก โดยมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเพื่อให้มีพื้นที่ในการแสดงออกและความสามารถ เช่น กิจกรรมบำเพ็ญตน กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ และการเปิดเวทีหรือพื้นที่ในการแสดงดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น

3) ช่วงวัยนี้เป็นวัยที่มักจะอยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ให้ความสำคัญกับเพื่อนสังคมเพื่อนมาก การที่นักเรียนมีการคบกับเพื่อนที่กระทำผิด การเฝ้าระวังของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ เป็นสิ่งสำคัญ ควรจะมีการพูดคุยติดตามมากขึ้น และบอกกล่าวถึงผลเสียผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ควรจะมีมาตรการการตรวจตรา โดยเฉพาะในโรงเรียนควบคุมพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงของนักเรียน นักศึกษาอย่างเข้มข้น

4) ชุมชน ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับเยาวชนที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตของสังคม

ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่นผ่านการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรม ในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างพันธะทางสังคม ที่ดีต่อเด็กและเยาวชนอีกด้วย

5) ครู อาจารย์ควรจะต้องสอน ชี้แนะ และ เข้มงวดกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกกัน ของนักเรียนให้มากขึ้น จะทำให้การเฝ้าระวัง และป้องกันผลเสียที่จะตามมามีประสิทธิภาพ มากขึ้นด้วย

■ กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นได้รับทุนสนับสนุน การวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.), สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ผ่านโครงการ ปฏิญญาเอกกกาญจนานภิเษก (PHD/0025/ 2560)

■ บรรณานุกรม

จิรพัฒน์ พรหมสิทธิการ. (2543). *ปัจจัยที่มีผลต่อ การทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา : ศึกษากรณีเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2560). *เทคนิคการสร้าง เครื่องมือวิจัย: แนวทางการนำไปใช้อย่าง มีอาชีวะ*. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ปองกมล สุรัตน์. (2561). *การรังแกผ่านโลก โซเบอร์ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษา เยาวชนไทยเจนเอเรชั่น Z*. ปรัชญาดุษฐ์ บัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มูลนิธิยุวพัฒน์. (2562). *การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม*. ค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.yuvabadhana foundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/การกลั่นแกล้ง-bullying-วัยรุ่น/>

วรพงษ์ วิไล และเสริมศิริ นิลดำ. (2561). พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกโซเชียลของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย. *CRRU Journal of Communication Chiangrai Rajabhat University*, 1(2), 1-24.

Hindelang, M. J. (1973). Causes of delinquency: A partial replication and extension. *Social Problems*, 20(4), 471-487.

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley, University of California Press.

Krisda Saengcharoensap & Veenunkarn Rujiprak. (2564). Cyberbullying among University Students in Thailand. *Thammasat Review*, 24(2), 41-58.

Sutherland, E., & Cressey, D. R. (1987). *Criminology*. New York: Harper and Row.

Victim Support Finland. (2014). *WHAT TO DO IN SCHOOL BULLYING SITUATIONS*. Retrieved May 20, 2023, from <https://www.riku.fi/en/guides-and-instructions/what-to-do-in-school-bullying-situations/>